

Kärlek och hämnd eller Man
gräver en grop åt andra och
faller själf dräi. ...

Haglöf, Karl,

81 F a Br.

HAGHÖF

KÄRLEK OCH HÄMB

1908

KÄRLEK ÖCH HÄMD

ELLER

MAN GRÄFVER EN GROF ÅT
ANDRA OCH FALLER SJÄLF
DÄRI.

KOMEDI I 3 AFDELNINGAR

ATT UTFÖRAS AF AMATÖRER ELLER MINDRE
SÄLLSKAP.

PRIS 40 ÖRE.

FÖRFATTAD OCH UTGIFVEN AF
K. S. HAGLÖF, ALSBÄCK, BORLÄNGE.

Säter.
A.-B. Bröderna Johanssons tr.
1908.

KÄRLEK OCH HÄMD

PERSONER:

- KNAPP, länsman.
- TRYGG, nämndeman.
- HÄDDA TRYGG, hans hustru.
- EVA TRYGG, hans dotter.
- ANDERS, dräng.
- STINA, grannflicka.

KOMEDI I 3 AFDELNINGAR
ALLT UTFÖRT AF A. VÄTÖRS FÖLJ. KÄNDRE
SÄLLSKAP.

PRIS 40 ÖRE.

FÖRFATTAD OCH UTGIVEN AF
K. S. HAGLÖF, ALSBÄCK, BÖRLÄNGE

A. B. Bonnier & Johansson, tr.
1922

Första akten.

Scenen förvandlas till landsväg med buskar efter sidorna. Mor Hädda och Eva komma gående från ett husförhör snyggt klädda: Hädda med psalmbok och paraply, Eva med solparasoll.

Hädda. Stanna litet, ty jag skall snöra skoremmen.

Eva. Hå hå, det är inte något godt märke mor, om skoremmen går opp.

Hädda. Ja, det har varit en motig dag hela dagen. Höll jag inte på att glömma galoscherna hemma. Vid skolgrinden tappade jag ned psalmboken i smutsen; hade inga penningar då jag skulle ge kollekt på husförhöret, och du skall få se, att det händer väl något mera spektakel också inuan det blir kväll.

Eva. (I smysslande ton.) Vi möta en herre, jag tror det är länsman. Nu blir jag etter rasande. Den karlen tål jag inte.

Hädda. Hvarför det? Han har väl inte gjort dig något för när.

Eva. Ja, det förstås, men så länsman han är, så nog har jag sett bättre karlar. Blir du inte klar snart mamma. Jag går ej först nu inte. (Båda gå ett par slag kring scenen.)

Länsman Knapp. Nej se god dag nämde-mansmor (lyftande höfligt på hatten), tack för

senast! å fröken Eva, — god dag, god dag. Det var så länge se'n jag såg fröken Eva sist, så jag mins rakt inte när det var.

Eva. Har kommissarien så dåligt minne?

Länsman. Hm, ja det var ju hos prosten på kalaset i söndags åtta dagar. Man har så mycket att tänka på, att man kan glömma det viktigaste. Ni har en så frankil fröken, nämde-mansmor, så jag tror jag får anmäla mig som fästman, om annars platsen ej är tillsatt.

Eva. Å, snälla kommissarien, för låg krubba åt så hög häst.

Länsman. Tackar för komplimangen, men så skall inte fröken säga. Jag förstår, jag är väl för ful åt en sådan där liten sötnos.

Eva. Usch! att kommissarien skall så där prata dumheter. Herrskap skall ha herrskap och bönder ska ha — —

Länsman. Bönder skulle det bli. Åhnej, fröken Eva, så skall man inte ta' et. Jag skulle känna mig förbaskadt smickrad, om jag hade den äran.

Eva. Nej, ära den som äras bör, och fiska inte i grumligt vatten.

Länsman. Jag tror fröken vitsar som en skolmästare.

Eva. Jag är väl dummare än så. Men när jag hör, att kommissarien vill pjåka med en simpel bondpatraska, så — —

Länsman. En sån liten knollrig turturdufva, ni är minsann inte af det vanliga slaget. Å ni, nämde-mansmor, tag inte illa upp, att jag tycker om fröken Eva, hon är ju så rasande rar så. Får jag inte bli marskalk på bröllopet, ifall jag skulle vara för simpel och ful att ha tiil måg.

(Eva gör grimaser åt modern och beder henne säga nej.)

Hädda. Hon är ju bara barnet, så det hinner man nog beställa med, då den tiden blir. Nu ska vi allt hem och få oss litet middag Adjö, herr kommissarien!

(Mor Hädda går, men länsman stannar vid Eva och fortsätter samtalet.)

Länsman. Nå, har inte farsan varit med på förhöret i dag?

Eva. Nej, han är inte hemma. Han for åt Säter i går morse och har inte kommit igen. Vill kommissarien träffa honom?

Länsman. Ja, jag har ett viktigt ärende, men det är så mycket bättre, att jag får göra mig ett nytt ärende dit. Hoppas att fröken är hemma när jag kommer. Adjö, fröken Eva!

(Här håller han Eva hårdt i handen, söker omfamna henne med andra handen och sjunger: "Hjärtan i brand" på melodi "Härliga land!")

Eva (sliter sig lös). Sjåpa sig inte, kommissarien. Jag är inte den rätta för kommissarien. Kyssa den där mamsell Kroklund, om kommissarien skall kyssa någon, och låt mig vara i fred. Jag vill inte se några dumheter och vill visst inte krypa mellan barken och träet. Gör inte ett sådant försök till, ty då vet jag inte, hvad jag gör.

Länsman. Hoppas att fröken inte är så omöjlig då. Adjö i alla fall. Hälsa pappa, att jag kommer om ett par dagar.

(Eva kilar i väg i fullt humör.)

Länsman. Det var mig en riktig näspärsla. Tror hon verkligen, att jag tar sådant till godo. Nej, sjunger du på den visan, då (knyter näfven) skall det bli andra bullar af. Gubben skall få

grusa vägarne dubbelt så mycket som de andra
och — — — Jag vet hvad karl nämndeman
Trygg är, jag. Ett beslag därhemma för oloflig
brännvinsbränning skulle göra den rara fröken
godt och gubben med. Det där gick för långt.

(Ridån faller.)

får väl till nändeman Trygg. Rummet är ett hvardagsrum med fönster i fonden och i öfrigt vanlig möblering. Ett musikinstrument och en bössa på väggen, en spinnrock vid spiseln och kaffepanna på elden. Nändemannen sitter och läser en tidning. Mor Hädda tittar i spegeln, väter på fingrarne och stryker sig i håret.

Andra akten.

Hädda. Vi mötte länsman i kalfhagen, när vi voro på hemvägen från husförhöret, och nu skall du få höra. Han kunde inte låta bli vår Eva, utan han berömde henne för det hon var så fin, och han prata både det ena och det andra.

Trygg. Ja, si den där länsman han är bra och glad när han är glad, men se en riktig sturre om han blir retad. Kom ihåg, att det är väl, om ni kan stå i vantarne med honom. Säg åt jäntan, att hon håller god min med honom i det allra längsta. Men du kan tala om för henne, att han är en riktig flickspjufver, så hon kan väl vara på sin vakt ändå. Det tål vid, att du (knuffar till åt morsan) ser upp med — —!

Hädda. Ditt dumhufvud! Är du misstänkt på mig också? Men du skall låta mig tala till punkt. Jo, si länsman ville bli måg här. Han tyckte så rysligt mycket om Eva och kallade henne med så många vackra namn han kunde hitta på.

Trygg. Ja si då kan jag vara trygg ett tag än så länge, det blir snart jul och vi få väl tänka på ett brännvinsbrygge till, innan vi låter sälja sprundet och kittelsbröset och stora kitteln, som är i källarboden bakom gödselflaken. Jag skall bjuda hit länsman till jul, så firar vi väl förlofningskalaset då, när han kommer.

Hädda. Men, ser du, Eva är så rätt fram hon, så det blir väl inte nån förlofning af.

Trygg. Nej, tacka för det, men se det är dock bra att veta, att vi stå i gunsten med honom och då, ser du, kan det gå som man säger: det rinner mycket vatten medan mjölnaren sover.

Hädda. Men nu är det så att Eva snäste af länsmannen när han blef närgången, och nu är han som en retad tupp på en sophög. Ilksen och skör värre.

Trygg. Nej hvad hör jag. Var hon så rysligt fänig! Gunåde mig så visst. Jo, si då har hon allt ställt illa till. Kors sådant spektakel.

Hädda. Jo, som man kokar får man äta, och hon krusar hvarken länsman eller fjärdingsman. Han fick ut för gammal ost, och det så det kändes.

Trygg. Bara att det inte kommer surt igen. Han är värre än hett beck och sur såpa, så jag befarar det värsta.

Hädda. Det må väl inte gå så tokigt, som du tror. Nu skall du följa med till ladugården och hjälpa mig litet, ty jag skall klippa några får. (Båda gå ut.)

Om en stund kommer Eva in, ser om kaffepannan, ställer fram kaffekoppar och några torra skorpor och säger: Stina vart länge hemma. Undrar om hon inte kommer snart. Jag

får väl stämma gitarren tills hon kommer.
(Tager ned gitarren och sjunger en sång med
accompagnemang.)

Det knackar på dörren.

Eva. Stig in!

(Drängen kommer in.)

Eva. Å kors, var det du Josef, som narrade
mig så galet. Jag trodde, att det var grannas
Stina som kom.

Drängen. Du trodde väl, att det var något
fint främmande efter som det knackade — —
du mente väl, att det var länsman eller skollä-
rarn eller så. Men jag kan väl vara litet artig
jag också, för någon gång, fast jag inte går med
så hög fadermördare på halsen för hvar dag
som länsman gör. Jag tyckte att du spelade
och sjöng så vackert så jag kunde inte låta bli
att titta in ett slag och få höra hvad som gjort
dig så glad.

Eva. (Smått förargad). Sitt ner, efter du
kom in, så dricka vi litet kaffe. Men du skulle
annars inte ha något kaffe, då du bara retas om
länsmän och tocke där.

(Slår i kaffe och bjuder.)

Eva. Jag väntar för all del inte hvarken
länsmän eller skollärare. Nej du, så högt tittar
jag inte, och på mig imponera de inte om de
också ginge med manschetter kring både hals
och ben. (Båda dricka.) Jag förstår inte hvad
den där länsman bråkar med mig efter, och jag
vill inte, att du skall tala ett ord mer om
honom.

Drängen. Jag har ju hört att han går och
lägger ut sina krockar för dig och jag hörde af
mor din, att du fick ett rysligt gentilt kärleks-
bref från skollärarn också häromdagen.

Eva. Här hon bråkat om sådant. Det var väl för det hon tycker han är så vräkig och dum af sig. Glasögon på näsan och ända ser han inte en stock i vädret.

Drängen. Det har du rätt i. Han tror, att han sitter inne med all världens visdom och kan inte skilja på en hund och en räf en gång. Sist han var i skogen och skulle jaga, gudbevares, så sköt han Pär Jons hynda och trodde, att det var en räf och tog henne till länsman för att få skottpängar. (Båda skratta.)

(Drängen går och söker efter mössan och säger, sedan han ej hittat henne).

Jag tror du gömmer mössan för mig. (Därvid fattar han *Eva* om lifvet och skall taga reda på mössan.)

Stina. (Som kommit in alldeles oförmärkt.) God dag, god dag. Så där ja, så skall det se ut.

Eva. God dag, *Stina*! Välkommen hit!

Stina. Det var då för tokigt, att jag skulle komma och störa, då ni voro som bäst i tagen. Jag tror Josef håller på att slå länsman ur brädet.

Eva (vredgad). Tala inte om den bondeplågarn. Nyss har Josef retat mig för honom och nu kommer du med samma dumheter. Har du ingenting annat att tala om? En så'n där grobian, hvad bryr jag mig om honom. Han sjapar sig och ser så rysligt dum ut, så jag riktigt beklagar den människa, som — —

(Det knackar på dörren.)

Eva. Stig in.

(Länsman Knapp kommer in, bärande några papper i ena handen och en bukett i den andra. Alla se mycket brydda ut.)

Länsman. God dag. (Synbarligen sticken). Nu kommer jag kanske olägligt. Men det ser verkligen ut att fattas en kavaljer, och jag måste väl i alla fall lämna ifrån mig de här blommorna. (Räcker dem till Eva.) Det är ju frökens födelsedag, och då ville jag slå två flugor i en smäll.

Eva (harmfullt). Jag ber att kommissariern är god och använder blommorna på annat håll. Det är ju mycket dumt af mig, att ej taga emot dem som födelsedagspresent, men i alla fall, behåll de där blommorna.

Länsman. Jasa, fröken Eva är så rysligt stram af sig. Hoppas, att det där vresiga humöret skall lägga sig en vacker dag. (Hotfullt.) Kom i håg fröken, att när vi träffas härnäst, hoppas jag, att ni önskat, att ni tagit emot de här blommorna och mera till. Eftersom det nu alltid går mig så här emot ber jag att fröken kommer ihåg ordspråket: "Högmod går för fall."

(Länsman går och slår igen dörren.)

(Ridån faller.)

Tredje akten.

Tilldrager sig i ett brygghus med, om möjligt någonting liknande en spis, en kittel på elden. På kitteln ett lock; ifrån det locket går en trumma där det destillerade brännvinet rinner ned i en behållare, en hink eller ämbar. Vore det möjligt att få vatten att tillra fram ur den trumman vore det mera fullständigt. En lavemangskjolkanna med lång slang kunde härvid användas och stickes alltså slangen inuti trumman.

Nämndeman Trygg sitter på någon enkel sak och tittar på huru det rinner brännvin i behållaren och utbrister vid det han tar en skopa och smakar på innehållet: Så där ja, det här blir brännvin som heter duga. Tänk om länsman visste af det här. Han skulle minsan inte vara sen att sätta näsan hit och få sig ett godt kap. Men i dag har han ju auktion i Långtappan och den varar nog till kvällen.

Mor Hädda kommer in med ett såll och säger till far själf: Nu lägger du halmen i det sållet och dranken tar du i byttan. Efterlaget slå vi i den här krukans och skynda på så att ingen får märka, att vi hålla på med någonting sådant.

Trygg: Ja, sköt om ditt du, nog sköter jag mitt.

Hädda (Som just såg ut att ha ämnat gå ut men vänder i dörren, utbrister i skvalerton:) Hör du, har du hört att Nispets Fia,

den skvallerbyttan, har tala om för Oskars Johanna, Johanna ha talat om för Grannars Stina och Grannars Stina sa för Eva, och Eva har talat om för mig, att Länsman Groflin har blifvit kär i mamsell Kroklund i handelsboden och går där och hänger både natt och dag. Handelsman i Pingbo är ju glad, att han slutat upp med att borga af honom där, han lär vara skyldig 170 riksdaler bara i cigarrer och tocket där galenskaper, men tror inte du att mamsell Kroklund en vacker dag får se hvad han går för. Är det inte för galet! Karlen har 880 riksdaler i lön och super upp nästan alltsammans. Tvi vale. Tocka karar ska vara länsmän, och kan inte hugga en vedfamn, om det skulle komma i fråga.

(Det stampar utom dörren, en grof röst hostar och harklar utanför och dörren ryckes upp).

Länsman. Hvad i alla mina dagar tar herrskapet Trygg sig till. Jag har visst hört, att nämndeman tar sig för både ett och annat, men här ser man med egna ögon hur det hänger ihop. I kungliga majestäts och kronans mann gör jag beslag på hela tutten.

Hädda. Snälla, goa herr kommissarien, för all del, vi bruka just aldrig bränna brännvin men vi tänkte bjuda hem några vänner till jul och då bör man ha litet att fägna dem med.

Länsman. Här är inte fråga om kalas och tillställningar utan här, kommer lagen att ha sin gång. Kom inte med några undanflykter, ty här hjälper inga sådana. Hörde jag inte nyss hur ni satt här och skämde ut mig som länsman! Men, mitt nådiga herrskap, nu är jag gud ske lof, i tillfälle att huta ned både Edert

och fröken Evas öfvermod. Är det brännvin allt detta? (Pekar på behållaren.)

Trygg. Kära söta herr kommissarien, vi ville ju ingen något illa och för resten så. —

Länsman. Här är inga om och men, utan nu skall ni laga så, att allt brännvin hämtas ihop i något stort mått eller kruka och så skall jag sätta kronans sigill på alla kärl.

Trygg. Aldrig tänkte jag, att kommissarien skulle fara så hårdt fram; man bränner ju i hvarenda gård, och hvarför skall han just komma hit och göra beslag? Kuma vi inte göra upp det här oss emellan? Jag ger 15 riksdaler och en kanna brännvin, om kommissarien är snäll och tiger med det här.

Länsman. Jag hör att ni blifvit litet möra i mun nu när det börjar bli allyar i saken, men här hjälper inga mutor.

Hädda Goe kommissarien, vi bli ju så utskända allesammans, så det blir ingen råd. Alla skall tala om nämndeman Trygg, och så blir Eva så rysligt utskänd af det här eländet. Hvem skall vilja ta henne om vi bli stämda för oloflig bränning och komma på fängelse; och hvem skulle sköta gården och hästen och köra gödsel och sånt där, om far själf är borta?

Länsman. Hvad bryr jag mig om det där. Laga genast att vi får hit de största krukor ni har i gården. Och ni far själf, ställ i ordning hästen och kärran och frakta alla de här sakerna hem till mig, så få vi talas vid bättre en annan gång.

(Båda gå ut).
(Länsmannen tar en hastig öfverblick öfver det hela och säger så för sig själf): Nu är det väl jag, som är herre på tappan och det skulle

vara bra roligt att se fröken Eva i ögonen efter det här. Men en annan sak, jag kunde allt nu i en handvändning känna efter hur de här rariteterna smaka. Det är inte alltid det gifves så lägligt tillfälle. (Här tar han och dricker några klunkar ur ett kärl, som ser ut att vara fullt med brännvin. Efter ett fult grin fortsätter han): Jag tror inte det var så dåligt. Den som hade litet af det här för egen del. Jag tror att jag får lof att fylla på min flaska. (Tar upp en gammalmodig flaska ur fickan.) Man behöfver en tår att klara strupen med efteråt. (Nu hälles värdslost flaskan full, eller ock håller han ned flaskan i brännvinet, så att det bubblar omkring henne, och flaskan korkas och stoppas i fickan.)

Så där ja, nu har jag gjort ett godt kap åt de där kanaljerna, nu har jag fått mig litet till bästa och nu har jag en färdknäpp på hemvägen. Så skall man ta'et. Men hur hänger det här ihop. Jag tror det slår åt hufvudet. Jag måste ta mig en ny tankställare. (Tittar tveksamt i dörröppningen.) Jag ser ingen ännu; då så. (Super af brännvinet ånyo.) Nu vore jag modig nog att klappa om Eva litet. (Här får den spelande söka att agera en berusad, och efterhand stupfull länsman, och faller slutligen redlost till golvet, hälst framstupa, för att ej kunna se hvad som tilldrager sig, och för att de öfriga skola känna sig tryggare.)

Hädda (som i sällskap med Eva kommer in med hvar sin kruka). Nu, kommissarién, ha vi krukorna här.

(Länsman höres mumla några otydliga ord.)

Hädda. Inte är väl kommissarién sjuk?

(Ett stönande och mummel höres.)

(De båda kvinnorna se bestörta på hvarandra. Länsmannen är och förblir sofvande. De båda kvinnorna säga några ord till hvarandra och gå ut, medtagande krukorna och äfven i öfrigt de kärll, som kunna bli i vägen. Trygg och drängen komma in samt göra miner och grimaser, hvaraf kan synas att någon plan är i görningen. Peka på flaskan i fickan och gå ut.)

Trygg kommer åter in, fattar länsman i handen och säger: Nu är hästen i ordning.

(Ej ett ljud till svar.)

Trygg. Gud ske lof, nu kan jag göra (pekar på länsman) ett godt kap. Han skall få ta plats i svinstian medan vi andra stökar bort alla spår från brygget, och sedan få vi talas vid.

(Drängen tittar i dörren och kommer in med en stege. De båda kvinnorna äro också med. Länsman placeras på stegen och bäres ut. Flaskan tappas under deras bestyr.)

Under mellantiden delas scenen i två rum af något tygskynke eller så, man strör halm på golfvet inför öppen ridå och länsman placeras där på halmen. Alla familjemedlemmar rusa så in under muntert glam och tala om länsman under det de taga bort alla saker ur rummet.

Hädda. Tänk sådan länsman vi ha i socknen. Är han inte ett svin? Tänk när han vaknar i svinstian.

När allt är utburet höres ett bultande på dörren vid stian och en dof röst höres därinne: Låt opp!

Drängen (hörs ropa till *Trygg*). Det knacker på dörren till svinhuset.

Trygg. Låt opp dörren och se efter om grisen vill ut.

Länsman. Hvad har ni gjort för förbaskat spektakel. Har ni inte stängt in en hederlig människa i svinakätten. Det här ska bli dyrt för er, ska ni få se. Först får ni plikta för oloflig brännvinsbränning och så blir det dubbelt försvårande omständigheter nu. Jag skall i alla fall kila in och se efter brännvinet.

(Länsmannen kommer in i ett fläng. Kring honom hänga halm och orenlighet eller är han nedmjölad i både ögon och på kläderna, och i vredgad ton utbrister han):

Nu måste jag visst vara vriden i förståndet. Hvad i alla mina dar vill det här säga? Jag var ju här för att göra beslag, men nu ha de skurkarne stufvat bort alltsammans. Inga vittnen hade jag med mig — — Jo, nu är jag vackert i fällan. (Rifver sig bak örat och ser fundersam ut.)

(Ridån faller.)

Läsman. Hvad har ni gjort för förpackat
 spektakel. Har ni inte stått in en behörig
 människa i svinskäppen. Det här ska bli dyrt
 för er ska ni få se. Först får ni plikta för
 olottlig brännvisdomning och så blir det dub-
 belt försärande omständigheter ni. Jag skall
 i alla fall kila in och se efter brännvint.

(Läsmanen kommer in i ett fläng. Kring
 honom hänga halm och orientlighet eller är han
 nednjölad i både ögon och på kläderna och i
 vredad ton utbrister han)

Nu måtte jag visst vara viden i förståndet.
 Hvad i alla mina år vill det här sägas? Jag
 var ju här för att göra beslag men nu ha de
 skurarna stängt bort allsammans. Jag vitt-
 nen hade jag med mig — Jo nu är jag
 varaktig i täljan. Bliver sig bak örel och ser
 funderat ut.)

(Hörsal biljetter)

Vad i hennes namn ströms
 och rörts namn är det
 planniska och det
 rammen och det
 om tal om
 ut saker ut
 alla vi nämna
 tänk när kätt?

Det är ett stort
 hörst hörst
 till Trygga. Det
 till evinnans
 och upp till

I VALET OCH KVALET.

Skildring af folklivet i 4 delningar.

Pris 25 öre.

Farbror Linds frieri.

Lastapel i 4 delningar.

Pris 25 öre.

SVARTSLUKA FLICKOR.

Kärleksdräms i 8 delningar.

Pris 20 öre.

Ett och annat för ungdom.

Vexelpoem, vers och prosa.

Pris 25 öre.

ÖS! Vid köp för 1 kr af mina 25 öres böcker efter trift val erhålles 2 st.

I VALET OCH KVALET.

Skildring ur folklifvet i 4 afdelningar.

— *Pris 25 öre.* —

Farbror Linds frieri.

Lustspel i 4 afdelningar.

— *Pris 25 öre.* —

SVARTSJUKA FLICKOR,

Kärleksdrama i 3 afdelningar.

— *Pris 20 öre.* —

Ett och annat för ungdom.

Vexelpoem, vers och prosa.

— *Pris 25 öre* —

OBS.! Vid köp för 1 kr. af mina 25-öres böcker efter fritt val erhålles 5 st.

